

АНОТАЦІЯ

Бацвін А. І. Трансформація повсякденного життя та соціальної мобільності населення малого міста в середині ХХ – на початку ХХІ століття. (за матеріалами дослідження міста Галича). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 «Історія та археологія» в галузі знань 03 «Гуманітарні науки». – Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2026.

У дисертаційній роботі здійснено комплексний аналіз повсякденності та соціальної мобільності мешканців малого українського міста (Галич, Івано-Франківська область) у радянський час і в роки незалежності. Актуальність дослідження зумовлена потребою в глибшому осмисленні механізмів впливу глобальних урбаністичних процесів на соціокультурний розвиток малих міст. Галич розглядається як важливий історико-культурний осередок, що має унікальну локальну спадщину, соціокультурні трансформації якого відображають ширші регіональні тенденції. Проаналізовано основні міждисциплінарні підходи до вивчення досліджуваної теми. Праці О. Коляструк, О. Вільшанської, М. Борисенка, С. Новікової, Т. Герасимова, Т. Полек висвітлюють зміни міського повсякдення в дорадянський та радянський час. Студії О. Гриценка, В. Балущка, М. Бега, Г. Бондаренко, Л. Кривої, Н. Литвинчук та Л. Босої охоплюють пострадянські й воєнні зміни в містах різного масштабу. Теоретичну основу дослідження формують концепції М. Річардсона, Е. Сої та А. Лефевра щодо постіндустріальної трансформації міських спільнот, просторової нерівності та функцій культурної спадщини. Галицьку проблематику в науковому дискурсі представлено переважно працями історико-археологічного спрямування (Я. Пастернак, Б. Томенчук); окремі аспекти розвитку міста порушено в розвідках А. Чемеринського та М. Капралія. Утім, повсякденні практики сучасного малого міста залишаються на периферії наукової уваги.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що Галич розглядається як складна соціокультурна система, у якій щоденні практики мешканців

виступають ключовим механізмом відтворення локальної ідентичності, місцевих ієрархічних систем та культурних кодів. У дисертаційній роботі запропоновано авторську версію класифікації та типології малих міст. Уперше на прикладі маятникової міграції досліджується соціальна мобільність містян у її просторовому вимірі. Проводився контент – аналіз публікацій у цифрових спільнотах Галича, що дало змогу виявити сучасні форми самоорганізації містян, моделі взаємодії між індивідами та громадою. Також зібрано й класифіковано значний масив джерел (архівних документів, польових матеріалів, публікацій у місцевій пресі), що вперше вводяться в науковий обіг.

Теоретико-методологічна основа дисертації сформована через міждисциплінарні підходи сучасної культурної антропології, урбаністики, соціології. У роботі було використано загальнонаукові методи (аналіз і синтез, класифікацію, типологічний аналіз, порівняльно-історичний та хронологічний підходи), а також спеціальні методи етнографічного дослідження (включене спостереження, фотофіксацію об'єктів матеріальної культури, святково-обрядових явищ).

Розроблено методологічні підходи для інтерпретації функцій малої громади в певних умовах трансформацій, розширено теоретичні аспекти дослідження саме культурної пам'яті малих міст. У науковий обіг уведено авторські етнографічні польові матеріали, що фіксують актуальний стан соціокультурного буття Галича.

Структура дисертації складається зі вступу, трьох розділів із десятима підрозділами, висновків до розділів, загального висновку, списку використаних джерел і літератури та додатків. У вступі обґрунтовано актуальність вивчення малих міст в культурно-антропологічному дискурсі, окреслено об'єкт і предмет дослідження. Також представлено методологічну основу праці, що спирається на принципи історизму, системності та об'єктивності. Структура викладу побудована для забезпечення логічного й послідовного переходу від теоретичних засад до аналізу широкого кола архівних матеріалів, статистичних даних та результатів польових етнографічних досліджень. У першому розділі розглянуто теоретико-методологічні основи сучасних урбаністичних студій,

здійснено аналіз наявних підходів щодо класифікації міських поселень і запропоновано власне бачення типології малого міста з урахуванням соціокультурних особливостей локальних спільнот. У другому розділі висвітлено процес формування й розвитку міського середовища впродовж досліджуваного періоду, простежено зміни в демографічній структурі населення та його етнічному складі, проаналізовано особливості соціальної мобільності мешканців, зокрема маятникові міграції. У третьому розділі основну увагу зосереджено на трансформаціях повсякденного життя населення, а саме – на змінах у господарських практиках, культурі харчування, житловому будівництві, що відбувалися під впливом суспільних перетворень другої половини XX – початку XXI ст. Проаналізовано символічний простір, конфесійну структуру міста як важливі складові формування колективної пам'яті, локальної ідентичності та культурної самобутності міської громади в умовах незалежності України. Окрему увагу було приділено впливу цифровізації на комунікації в міському середовищі, що дало змогу простежити, як традиційні форми суспільної взаємодії поступово переходять у площину віртуальних спільнот. У загальних висновках представлено основні результати дослідження, серед них – особливості адаптації міського соціуму до пострадянських трансформацій і глобалізаційних викликів. Охарактеризовано перспективи використання культурної спадщини у формуванні сучасного іміджу малого міста, створенні його туристичного бренду.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що його висновки можуть бути використані для розроблення локальних програм соціокультурного розвитку міських громад, зокрема в питаннях формування сучасного іміджу міста, збереження нематеріальної спадщини. Ключові положення дисертації, створена дисертантом джерельна база роботи стануть у нагоді викладачам закладів вищої освіти під час розробки навчальних курсів із культурної антропології, етнології міста.

Ключові слова: малі міста, урбаністика, міське повсякдення, соціокультурні трансформації, міграційні процеси, соціальна мобільність, етнічні групи, культурна спадщина, конфесійне різноманіття, символічний

простір, звичаєво-обрядова культура, радянські свята, культура пам'яті, ідентичність, Галич.

SUMMARY

Batsvin A. I. Transformation of Everyday Life and Social Mobility of the Population of a Small Town in the Mid-20th – Early 21st Century (based on the materials of the study of the town of Halych). – A scholarly qualification work; a manuscript.

A thesis for the degree of Doctor of Philosophy, Specialty 032 “History and Archaeology”, Field of knowledge 03 “Humanities”. – M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 2026.

The dissertation presents a comprehensive analysis of everyday life and social mobility of residents of a small Ukrainian town (Halych, Ivano-Frankivsk region) during the Soviet period and the years of independence. The relevance of the research is conditioned by the need for a deeper understanding of the mechanisms of influence of global urban processes on the socio-cultural development of small towns. Halych is considered as an important historical and cultural center with a unique local heritage, whose socio-cultural transformations reflect broader regional trends. The main interdisciplinary approaches to the study of the topic are analyzed. The works of O. Kolyastruk, O. Vilshanska, M. Borysenko, S. Novikova, T. Polek, and T. Herasymov highlight changes in urban everyday life in the pre-Soviet and Soviet periods. Studies by O. Hrytsenko, V. Balushko, M. Bekh, H. Bondarenko, L. Kryva, N. Lytvynchuk, and L. Bosa cover post-Soviet and wartime transformations in cities of different scales. The theoretical basis of the research is formed by the concepts of M. Richardson, E. Soja, and A. Lefebvre regarding post-industrial transformation of urban communities, spatial inequality, and the functions of cultural heritage. Issues related to Halych are mainly represented in historical and archaeological studies (J. Pasternak, B. Tomenchuk); certain aspects of the city's development were addressed in the works of A. Chemerinskyi and M. Kapral. However, everyday practices of the modern small town remain on the periphery of scholarly attention.

The scientific novelty of the study lies in the fact that Halych is examined as a complex socio-cultural system in which the everyday practices of its inhabitants function as a key mechanism for reproducing local identity, local hierarchical systems,

and cultural codes. The author proposes an original version of the classification and typology of small towns. For the first time, the social mobility of urban residents in its spatial dimension was investigated through the example of pendulum migration. A content analysis of publications in Halych's digital communities was also conducted, making it possible to identify contemporary forms of citizens' self-organization and models of interaction between individuals and the community. In addition, a substantial body of sources-archival documents, field materials, and publications in the local press was collected and classified, and is introduced into scholarly circulation for the first time.

The theoretical and methodological basis of the dissertation is formed through interdisciplinary approaches of modern cultural anthropology, urban studies, and sociology. General scientific methods (analysis and synthesis, typological analysis, classification, comparative-historical and chronological approaches) as well as special ethnographic methods (participant observation, photographic documentation of objects of material culture and festive-ritual phenomena) were applied.

Methodological approaches for interpreting the functions of a small community under conditions of transformation have been developed, and theoretical aspects of the study of cultural memory of small towns have been expanded. Author's ethnographic field materials documenting the current socio-cultural state of Halych have been introduced into scientific circulation.

The structure of the dissertation consists of an introduction, three chapters with ten subchapters, conclusions to each chapter, general conclusions, a list of sources and literature, and appendices. The introduction substantiates the relevance of studying small towns within the cultural-anthropological discourse and outlines the object and subject of the research. It also presents the methodological framework based on the principles of historicism, systematicity, and objectivity. The structure of the work ensures a logical and consistent transition from theoretical foundations to the analysis of a wide range of archival materials, statistical data, and results of field ethnographic research.

The first chapter examines the theoretical and methodological foundations of modern urban studies, analyzes existing approaches to the classification of urban

settlements, and proposes the author's own vision of the typology of small towns, taking into account socio-cultural features of local communities.

The second chapter highlights the process of formation and development of the urban environment during the studied period, traces changes in the demographic structure and ethnic composition of the population, and analyzes features of social mobility, particularly commuting migration.

The third chapter focuses on transformations of everyday life, namely changes in economic practices, food culture, and housing construction that occurred under the influence of socio-political transformations of the second half of the 20th – early 21st century. The symbolic space and confessional structure of the town are analyzed as important components in the formation of collective memory, local identity, and cultural uniqueness of the urban community in independent Ukraine. Special attention is paid to the impact of digitalization on communication in the urban environment, showing how traditional forms of social interaction are gradually shifting into virtual communities.

The general conclusions present the main results of the research, including the peculiarities of adaptation of the urban society to post-Soviet transformations and globalization challenges. Prospects for using cultural heritage in shaping the modern image of a small town and creating its tourist brand are outlined.

The practical significance of the dissertation lies in the fact that its conclusions can be used for developing local programs of socio-cultural development of urban communities, particularly in shaping a modern image of the town and preserving intangible heritage. The key provisions of the dissertation and the source base created by the author will be useful for university lecturers in developing courses in cultural anthropology and urban ethnology.

Key words: small towns, urban studies, urban everyday life, socio-cultural transformations, migration processes, social mobility, ethnic groups, cultural heritage, confessional diversity, symbolic space, customary and ritual culture, Soviet holidays, memory culture, identity, Halych.